

Suomi – oikeusvaltio vain juhlapuheissa

Yle Uutiset julkaisi toukokuussa 2014 tekemänsä kyselyn tulokset koskien tuomioistuimissa toimivien tuomareiden toimintaa, ammattitaitoa, ja tuomioiden tasoa. Kyselyn 463 vastaajasta 380 oli asianajajia, 60 luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia ja 2 julkisia oikeusavustajia. Kyselyn tulokset ovat suorastaan häkellyttävän hälyttäviä.

Vastaajista 45 % eli 208 katsoi, että tuomarit ovat puutteellisen ammattitaidon vuoksi tuominneet rangaistukseen syyttömiä ihmisiä. Mielellään uskoisi, että kyse on vain siitä, että nämä 208 vastaajaa ovat pettyneitä omien oikeusjuttujensa tuomioiden. Näin valitettavasti asia ei kuitenkaan taida olla. Kyse on sellaisten henkilöiden näkemysistä, jotka lähes päivittäin asioivat tuomioistuimissa ja joilla on monenlaisia kokemuksia oikeuslaitoksen toiminnasta. Siten on selvää, että kaikki 208 vastaajaa eivät voi olla väärässä. Kun näin suuri joukko asianajajia/lakimiehiä on sitä mieltä, että Suomessa tuomitaan syyttömiä ihmisiä, näin varmasti myös todellisuudessa tapahtuu.

Tuomioistuimissa toimivat tuomarit ovat luonnollisesti asiasta toista mieltä. Mitä muutakaan mieltä he voisivat olla? Ylen haastatteleman Helsingin kärjäoikeuden laamannin mukaan "syyttömiä ei ole Suomessa tuomittu, tai ei ainakaan sen takia, että tuomarit olisivat ammattitaidottomia". Jos 208:n asioita hoitavan asianajajan/lakimiehen mielestä syyttömiä ihmisiä tuomitaan ja jos tällaiset tuomiot eivät johdu edes tuomareiden puutteellisesta ammattitaidosta, niin mistä ne sitten johtuvat?

Onko niin, että suomalainen oikeuslaitos ei paljon piittaa hienoista oikeusperiaatteista, kuten esimerkiksi syyttömyysolettamasta, jonka mukaan "ihminen on syytön, kunnes toisin todistetaan"? Suomessa taidetaan mieluummin noudattaa Stalinin ohjetta: "Ei ole olemassa syyttömiä ihmisiä, on vain huonosti tutkittuja juttuja." Ja tätä ohjetta noudattaen asiat on helppo ratkaista syytetyn vahingoksi.

Kun rikosasioissa annettavat tuomiot ovat Suomessa ns. "onnenkauppaa", niin jokainen ymmärtää, että ne ovat silloin si-

tä myös erilaisissa siviilioikeuteen liittyvissä kysymyksissä, kuten työ- tai sopimusoikeuteen liittyvissä riita-asioissa.

Arvelen, että myös valtiiovallan taholta halutaan epäillä Ylen kyselyn tulosten paikansäilyvyyttä. Viranomaiset tuskin haluavat myöntää, että Suomessa tuomitaan syyttömiä ihmisiä. Tällaista tapahtuu ehkä itäisessä naapurimaassamme, mutta ei demokraattisessa suomalaisessa oikeusvaltiossa. Ehkä olisi hyvä muistaa, että Suomi oli itäisen naapurimaamme vaikutusvallan alla yli sadan vuoden ajan (1809–1917), jona aikana imettiin vahvoja vaikutteita sekä erilaiseen viranomaistoimintaan että myös oikeuslaitosten toimintaan. Nämä vaikutteet näkyvät monellakin tapaa myös tämän päivän yhteiskunnassa. Monia asioita on vain taitavasti verhottu demokratian taakse. Suomessa riittää, että asiat näyttävät siltä, että ratkaisu on oikea. Se, onko se sitä oikeasti, ei ole niin tärkeää.

Itse usein totean, että suomalainen viranomainen kyllä kuulee mutta ei kuuntele. Tällä tarkoitan sitä, että Suomessa viranomainen pitää huolen siitä, että henkilöitä/yrityksiä/yhdistyksiä kuullaan ennen erilaisten ratkaisujen tekemistä. Eri asia on kokonaan se, ottaako viranomainen esitettyjä näkemyksiä lainkaan huomioon. Pääasia on, että Suomen perustuslaissakin mainittua ns. kuulemisperiaatetta on kuitenkin noudatettu.

Ylen kyselyyn vastanneilta asianajajilta/lakimiehiltä tuli rankkaa kritiikkiä myös hallinto-oikeuksia kohtaan. Kolmannes vastaajista nimittäin katsoi, että hallinto-oikeudet ovat viranomaistoiminnan valankäytön jatke, ja ne toimivat vain viranomaisten päätösten kumileimaisina. Tuohon ei voi oikein muuta todeta kuin, että ratkaisun tekeminen on hallinto-oikeuksissa kovin helppoa! Kun tuon viranomaistahtaisen päätöksenteon muodon ymmärtää, niin yritysten ei tarvitse paljon ihmetellä, miksi erilaisissa vero-, kaavoitus-, lupa- ja kilpailuoikeuteen liittyvissä asioissa tulee lähes aina viranomaisten tahdon mukaisia päätöksiä.

Ratkaisun tekeminen näyttää olevan helppoa myös hovioikeudessa ja korkeim-

Suomalainen viranomainen kyllä kuulee mutta ei kuuntele.

massa oikeudessa. Hovioikeuden tuomioissa todetaan usein ylimalkaisesti "kärjäoikeuden tuomiota ei ole syytä muuttaa" ja korkeimman oikeuden tuomioissa "valituslupaa ei myönnetä". Näyttää siltä, että näiden instanssien mielestä on turha sen enempää perustella ratkaisuja, kun heillä on valta päättää niistä myös ilman suurempia perustelemisia.

Suomalaisen oikeuslaitoksen todellisuudesta tasosta kertoo paljon se, että Suomi on saanut Euroopan ihmisoikeustuomioistuinta (EIT) huomattavasti enemmän langettavia tuomioita kuin muut Pohjoismaat yhteensä. Esimerkiksi vuosien 1994–2009 aikana Suomi sai 74 langettavaa tuomiota, kun Ruotsi sai vastaavana aikana 22, Norja 19, Tanska 9 ja Islanti 6. Viimeksi toukokuussa 2014 EIT antoi Suomelle kaksi tuomiota. Jostakin syystä tällaiset tuomiot halutaan painaa Suomessa ns. "villaisella", eikä niistä käydä Suomessa juurikaan julkista keskustelua. Olisiko aika herätä todellisuuteen? Tulisiko tehdä jotain, kun Suomessa oikeuslaitoksen taso ei todellakaan ole sillä tasolla, kuin mitä sen demokraattisessa oikeusvaltiossa tulisi olla?

M. Väyrynen

Mika Väyrynen

